

Med en Cirkel for Øje

**“Man skal ikke sejle langt. Man skal sejle godt!”
- Peer Bruun**

af Uwe Gräfer og Martin Anker Wiedemann

Med en Cirkel for Øje

Den moderne spidsgatters kulturhistorie

© 2015 Uwe Gräfer, Martin Anker Wiedemann

Illustrationerne i kapitel 5: ©Axel Hoppenhaus, NOMEN Design
Gengivelse af marketingmateriale med tilladelse fra Peter Bruun

Oversættelse: Dansk udgave ved Martin Anker Wiedemann
Andre medvirkende: Redaktion, dansk udgave ved Mathilde Kni Tykgaard

Forlag: Books on Demand GmbH, København, Danmark
Tryk: Books on Demand GmbH, Norderstedt, Tyskland

ISBN: 978-87-7170-250-7

Indholdsfortegnelse

Forord	(7)
Kapitel 1 – Spidsgatterens kulturarv	(10)
Kapitel 2 – Bådbygning i Skandinavien i 1970	(19)
Kapitel 3 – Flipper Scows formsprog og designkoncept	(24)
Kapitel 4 – Et værft opstår	(35)
Kapitel 5 – De Bruunske både i detaljer	(48)
Kapitel 6 – Sejlernes egne bådhistorier	(71)
Kapitel 7 – Samtidshistorie og et blik på fremtiden	(109)
Kapitel 8 – Cirklen sluttet og begynder påny	(127)
Kapitel 9 – Interview med bådkonstruktør Iain Oughtred	(130)
Kapitel 10 – Man skal ikke sejle langt men sejle godt	(135)
Kapitel 11 – Møderne med Peter Bruun	(141)

Forord

Enhver sejler i Skandinavien har set dem på et eller andet tidspunkt.

Bådene med de mærkværdige runde former. Bred bug, spidsgat eller kanothæk. Mest kendte eksponent for disse turde være Spækhuggeren - også takket være sin succes på kapsejladsbannerne, efterfulgt af Grinden. I næsten enhver havn i Danmark finder man disse både fra 70'erne. Mere eksotiske er Kaskelot og Marsvin, fordi de er så sjældne.

Også i dag deler bådene vandene, godt 40 år efter deres fremkomst. Mange finder dem hæslige, fordi de slet ikke svarer til idealet for en stilfuld eller elegant yacht. Andre finder underskønne linier og fremhæver, at disse både besidder en uovertruffen design- og bådbygningsmæssig kvalitet.

Hvilket koncept ligger bag, hvem har udtænkt noget, der efter 40 år stadig er genstand for diskussion, aldrig er blevet kopieret og allerede regnes for klassikere?

“Vi bygger vore både med en cirkel for øje.” Denne udtalelse af konstruktør Peter Bruun kan gælde som ledetråd for hans designkoncept. Iagttager man de fire både, finder man ingen skarpe kanter eller hjørner, snarere bløde kurver og elipser. Organiske former, som man ser dem hos hvaler, de hurtigste svømmere i havene.

“Hvalfamilien” bestående af Spækhugger, Kaskelot, Grinde og Marsvin så Øresunds lys i 1969. Og før da kom den meget succesrige Flipperjolle, som stammede fra Peter Bruuns far Peer Bruun og måske bidrog til at bane vejen for de større kølbåde. Peters karriere fik en flyvende start.

Peter Bruun var kun 19 år, da han tegnede Spækhuggeren i 1969. Tre år senere fulgte den væsentligt større Kaskelot, der på samme tid markerede produktfamiliens øvre grænse.

Den mest producerede båd, Grinden fra 1974 blev i 2014 fyrré år gammel og står størrelsesmæssigt mellem Spækhuggeren og Kaskelotten. Den fik i 1977 ID-Prisen for godt dansk industrielt design. Det foreløbige seneste eksemplar af denne type bliver bygget i 2015. Også Spækhuggeren, som er bygget i over 500 eksemplarer fås stadig som nybygning og stod i 1971 udstillet foran Charlottenborg Slot i forbindelse med en kunstudstilling.

Marsvinet, det yngste barn i familien, målt ind som Minitonner efter IOR-reglen, debuterede 1978.

Hvilke åndelige og kulturelle forfædre havde disse både, som på den ene side fremstod traditionelle med deres former og mindede om de gamle skandinaviske spidsgattere? Og som på den anden side har et meget moderne undervandsskib og en moderne byggemetode i glasfiber.

Denne bog fører os fra rødderne i den traditionelle skandinaviske bådbygning til moderne serie-bådbygning i kunststof. Dette skridt ind i det moderne fornægter ikke traditionen. Tværtimod.

Et enkelt citat er dog ingenlunde udtømmende men blot en del af videreudviklingen af det kendte og gennemprøvede med nye ideer. I dag kender vi begrebet "retrodesign," som naturligvis ikke fandtes dengang. „Retro“ betyder i dag, at gammelkendte former citeres og iklædes moderne gevandter. Derved bliver den citerede gamle model næppe overtaget i sin funktion, men derimod kun i ekkoet af dens udseende.

Med bådene fra Flipper Scow forholder det sig anderledes. De er ikke bare et citat fra nostalgiske former, men derimod en fortsættelse af det klassiske danske yacht-design med moderne byggemetoder og konstruktive ideer. Ligeledes er det bemærkelsesværdigt, at alle både kan klassificeres i et fælles formsprog, og at mange elementer kan bruges på alle fire skibe - på grund af serieproduktionen og det fælles koncept. Samtidig kan man også se en videreudvikling indenfor produktfamilien.

Seriøst inspireret af traditionen men samtidig åben for nye løsninger. Sådan lader filosofien sig måske bedst sammenfatte. Dette kender vi fra mange navnkundige danske designere udenfor det maritime område.

Der er i de seneste år gået inflation i anvendelsen af begrebet design og dermed en devaluering. I dag er snart enhver lampe fra et byggemarked en designerlampe. Spørgsmålet er altså, hvad er egentlig godt design?

Efter vores opfattelse er godt design noget, man straks og intuitivt genkender. Det er en blanding af form, funktion, materiale, egenskaber og langlivethed. Slige former med høj brugsværdi og funktionel værdi kendetegner godt design.

Hermed må denne historie gerne tilføje endnu et lille kapitel til den store fortælling om verdensberømt dansk industrielt design.

Kapitel 1 – Spidsgatterens Kulturarv

Som sejler med stor forkærlighed for maritim kultur og historie er det glæde-

ligt at se det store arbejde der gøres for bevaring af de sejlede oldtimere og repræsentanter for tidligere tiders lystbåde og arbejdsbåde.

Således kan vi også i fremtiden nyde disse smukke vidnedsbyrd om bådbygnings-tradition og udvikling, samt det håndværk og den viden, der følger konstruktionerne.

Derfor er det både besynderligt og uforståeligt, at man tilsyneladende kun ser træbåde og blandt lidt større skibe også tidlige stålskibe som bevaringsværdige og nødvendige.

På Kulturarvsstyrelsens hjemmeside defineres kulturarv som:

“Den danske kulturarv omfatter alt, hvad mennesket har efterladt sig gennem tid-erne: strukturer, konstruktioner, bygningsgrupper, bopladser, grave og gravpladser, flytbare genstande og monumenter og den sammenhæng, hvori disse spor er an-bragt. Det vil sige hele samfundsudviklingen frem til i dag.”

Såvel krydsfiner som glasfiberbåde fra overgangen fra træbåde til glasfiberbåde omfatter mange væsentlige konstruktioner, det ville være en katastrofe at miste. Udover den moderne spidsgatter fandtes der i 60'erne og 70'erne også en række fine og populære krydsfinerbåde, hvis karakteristiske knækspant i mange tilfælde overlevede overgangen fra krydsfiner til glasfiber. LA-krydseren fra 1958 af Knud Olsen og de hollandske Waarschipbåde er fine repræsentanter for multiple chine eller flerknækspant, som kommer tæt på klinkbyggede både men med større bordplanker. I Danmark fandtes også op gennem 70'erne Bohemebådene fra Dantecværftet i Assens, hvoraf den flotteste og mest elegante er den slanke og lette 10-meter. De nævnte både er stærkt på retur og er bygget i for små tal til at være